

W P Ł Y N Ę Ł O

Starostwo Powiatowe w Wołowie

Biuro Rady i Zarządu Powiatu

dnia ..... 11.05.2021 r. ....

podpis ....

Sprawozdanie merytoryczne z działalności

Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołowie za rok 2020

Pomoc społeczna zgodnie z ustawą o pomocy społecznej jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Celem pomocy społecznej jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w godnych warunkach a także zapobieganie powstawaniu sytuacji powodujących konieczność zastosowania instrumentów określonych w ustawie o pomocy społecznej.

W roku 2020 strukturę organizacyjną PCPR tworzyły następujące stanowiska pracy/etaty:

1. kierownik
2. inspektor ds. PFRON
3. dwóch pracowników socjalnych
4. inspektor ds. świadczeń pomocy społecznej
5. sekretarz – Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności
6. starszy inspektor – Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności
7. dwóch koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (ze środków EFS)
8. dwóch koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w ramach umowy zlecenia (ze środków EFS)
9. trzech psychologów w ramach umowy zlecenia (ze środków EFS).

Budżet Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołowie na rok 2020 plan wynosił 4 143 801,45 zł zrealizowane wydatki wyniosły 3 384 818,19 zł co stanowi 81,68%

POMOC OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM Z TERENU POWIATU WOŁOWSKIEGO

Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Osobom niepełnosprawnym dofinansowano do:

- pobytu na turnusie rehabilitacyjnym ubiegało się 99 osób niepełnosprawnych, dofinansowanie otrzymało 31 osób niepełnosprawnych, na ogólną kwotę 42 536,00 zł.,
- likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu i technicznych ubiegało się 27 osób niepełnosprawnych, dofinansowanie otrzymało 21 osób niepełnosprawnych, na ogólną kwotę 39 180,00 zł.,
- przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych ubiegało się 169 osób niepełnosprawnych, dofinansowanie otrzymało 169 osób niepełnosprawnych na kwotę 231 939,00 zł.;
- sprzętu rehabilitacyjnego ubiegało się 2 osoby niepełnosprawne, dofinansowanie otrzymały 2 osoby niepełnosprawnych na kwotę 6 840,00 zł.;
- sportu, kultury, rekreacji i turystyki dla osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie posiadające osobowości prawnej ubiegało się 3 wnioskodawców, otrzymało 3 Wnioskodawców, którzy uzyskali dofinansowanie na kwotę 3 799,00 zł. tj.

Dolnobrzeskie Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Osób Niepełnosprawnych – 300,00 zł.

„Festyn z okazji dnia Dziecka”,

Polski Związek Niewidomych – 1 499,00 zł.

„Dzień Białej Laski,

Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych w Wołowie – 2 000,00 zł.

„Święta 2020”

Kolejnym zadaniem zrealizowanym w 2020 r. było zlecenie zadań fundacjom oraz organizacjom pozarządowym. O dofinansowanie zadania ubiegał się 1 Wnioskodawca

Przedmiotem zadania było wsparcie zadań z zakresu:

- organizowania lokalnych imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych dla osób niepełnosprawnych wspierających ich aktywność w tych dziedzinach – zadanie zrealizowało Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych w Wołowie – kwota dofinansowania 10 000,00 zł.

W 2020 r. na rehabilitację społeczną wydano 328 039,00 zł. nie wydano 1 153,00 zł z powodu rezygnacji z przyznanego dofinansowania. Zainteresowanych uzyskaniem dofinansowania ze środków PFRON było 295 osób, dofinansowanie otrzymało 252 osób.

„Aktywny Samorząd” - ze środków PFRON w ramach pilotażowego programu dofinansowanie uzyskało 13 wnioskodawców na kwotę 69 540,00 zł.

W ramach programu w obszarze I o dofinansowanie ze środków PFRON kosztów:

1. pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu 1 osoba 5 865,00 zł.
2. zakupu sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania 2 osoby – 12 940,00 zł.
3. pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym 2 osoby 17 350, 00 zł.
4. pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości, 1 osoba – 14 000,00 zł.
5. dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania 1 osoba 2 000,00 zł

W ramach programu w obszarze II przyznano dofinansowanie kosztów nauki na poziomie wyższym dla 5 osób na kwotę 17 385,00 zł.

„Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi” - w ramach Modułu III programu udzielono dofinansowania 91 osobom niepełnosprawnym w kwocie 136 500,00 zł.

Pracownik w zakresie swoich zadań udzielał specjalistycznego poradnictwa nt. praw i uprawnień osób niepełnosprawnych, sporządzał sprawozdania kwartalne z wykorzystaniem środków PFRON. Przeprowadzał wywiady środowiskowe u osób niepełnosprawnych w związku z likwidacją barier architektonicznych lub kontrolą zakupionego sprzętu rehabilitacyjnego.

Środki na rehabilitację zawodową i społeczną w latach 2015 – 2020

Rok	środki PCPR – rehabilitacja społeczna	środki PUP –rehabilitacja zawodowa	środki ogółem na rehabilitację zawodową i społeczną
2015	328 885,00	30 000,00	358 885,00
2016	216 822,98	84 316,02	301 139,00
2017	256 996,00	80 000,00	336 996,00
2018	314 388,00	50 000,00	364 388,00
2019	344 751,00	50 000,00	394 751,00
2020	329 192,00	140 000,00	469 192,00

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Posiadanie orzeczenia wydanego przez zespół ds. orzekania o niepełnosprawności pozwala osobie zainteresowanej korzystać z następujących uprawnień:

1. możliwość uzyskania odpowiedniego zatrudnienia, np. w zakładach pracy chronionej, zakładach aktywności zawodowej (oczywiście nie oznacza to, że osoby niepełnosprawne mogą pracować

wyłącznie w warunkach pracy chronionej),

2. możliwość korzystania ze szkoleń (w tym specjalistycznych),

3. podleganie przywilejom pracowniczym osób niepełnosprawnych: prawo do dodatkowych urlopów, przerw w pracy,

4. z ulg np. podatkowych, komunikacyjnych na przejazdy PKP i PKS, zwolnienie z opłat radiowo-telewizyjnych (abonamentu), na podstawie odrębnych przepisów,

5. możliwość uczestniczenia w terapii zajęciowej,

6. z zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby,

7. z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych, rehabilitacyjnych świadczonych przez instytucje pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz inne placówki,

8. z uprawnień do zasiłku pielęgnacyjnego i innych świadczeń z pomocy społecznej (np. zasiłek stały, uzyskanie przez opiekuna świadczenia pielęgnacyjnego)

9. korzystania z uprawnień na podstawie art. 8 ustawy z 20.06.1997 Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908) – karta parkingowa

W roku 2020 obsada Zespołu kształtowała się następująco: przewodniczący, sekretarz;

8-u lekarzy: internista, ortopeda, chirurg, laryngolog, dwóch psychiatrów, dwóch pediatrów;

6-ciu członków: psycholog, doradca zawodowy, dwóch pedagogów, dwóch pracowników socjalnych.

Podczas jednego posiedzenia komisji składu orzekającego udział bierze 1 lekarz i 1 członek. Lekarze i członkowie zatrudnieni są na umowę zlecenia lub na umowę zawartą z gabinetem lekarskim. W 2020 r. odbyło się 69 posiedzeń komisji składów orzekających.

W 2020 roku przyjęto ogółem 893 wnioski o ustalenie niepełnosprawności i stopnia niepełnosprawności, wydano ogółem 873 orzeczeń, w tym:

- 736 orzeczeń dla osób **powyżej 16 r.ż.** w tym zaliczających do:
  - znacznego stopnia niepełnosprawności – 231
  - umiarkowanego stopnia niepełnosprawności – 353
  - lekkiego stopnia niepełnosprawności – 121
  - niezaliczających do żadnego stopnia - 17
  - odmowy – 14
- 137 orzeczeń dla dzieci **do 16 r.ż.** w tym:
  - zaliczające do niepełnosprawności – 133
  - niezaliczających do niepełnosprawności – 4
  - odmowy - 0

Wydano 105 legitymacji osób niepełnosprawnych, w tym:

Wydano 129 kart parkingowych osobom niepełnosprawnym, w tym:

- osoby niepełnosprawne - 127
- placówki - 2

ORGANIZACJA PIECZY ZASTĘPCZEJ RODZINNEJ I INSTYTUCJONALNEJ W POWIECIE WOŁOWSKIM

Rodzinna piecza zastępcza na terenie powiatu wołowskiego prowadzona była przez Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej, w którym zatrudnieni byli pracownicy PCPR (czterech koordynatorów, trzech psychologów).

W ciągu całego roku 2020 liczba rodzin objętych wsparciem koordynatorów wynosiła 46, umieszczonych w nich było 59 dzieci. Koordynatorzy średnio w miesiącu wykonywali po 6 wyjazdów w środowisko – bezpośrednie kontakty z rodzinami zastępczymi i dziećmi umieszczonymi w tych rodzinach, którym udzielał poradnictwa rodzinnego, wsparcia i pomocy w szukaniu rozwiązań trudnych sytuacji, odbywał rozmowy motywacyjne i informacyjne. Ze względu na pandemię koordynatorzy częściej kontaktowali się telefonicznie, meilowo.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej zorganizował łącznie 85 spotkań zespołów oceniających sytuację dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej. Zespoły odbywały się również zdalnie ze względu na pandemię. W zespołach brali udział: kuratorzy, psychologowie, pedagodzy szkolni, rodzice zastępczy, pracownicy PCPR, inne osoby zainteresowane sprawą dziecka oraz koordynatorzy. Ponadto Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej współpracowali z psychologiem w zakresie udzielania dodatkowego wsparcia i rozwiązywania bieżących problemów rodzin; brali udział w przygotowaniu planów pomocy dziecku umieszczonemu w rodzinie zastępczej.

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej współpracowali z instytucjami:

- ośrodki pomocy społecznej – kontakt z pracownikami socjalnymi lub asystentami rodziny w zakresie współpracy w tworzeniu indywidualnych planów pomocy dziecku i planów pracy z rodziną
- Sąd Rejonowy w Wołowie – współpraca z kuratorami sądowymi: bieżąca wymiana informacji; współpraca w zakresie tworzenia indywidualnych planów pomocy dziecku umieszczonemu w rodzinie zastępczej.
- Placówki oświaty – szkoły
- poradnie psychologiczno – pedagogiczne
- Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy – kontakt telefoniczny w zakresie poradnictwa

merytorycznego oraz zgłaszanie dzieci z uregulowaną sytuacją prawną

- rodzice biologiczni
- placówki opiekuńczo – wychowawcze.

W skład **rodzinnej pieczy zastępczej**, którą realizował powiat wołowski w 2020 r. wchodziło **46** rodzin zastępczych, przebywało w nich **59** dzieci, w tym:

- *rodziny spokrewnione* – 33 rodziny, w których przebywało 40 dzieci; (dziadkowie, rodzeństwo)
- *rodziny niezawodowe* – 10 rodzin, w których przebywało 11 dzieci; (ciocia, wujek)
- *rodzinne domy dziecka* - 1 rodzinny dom dziecka (rdd) w którym przebywało 4 wychowanków pozbawionych całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej, którzy pochodzili z terenu powiatu wołowskiego.
- *rodziny zastępcze zawodowe* - 2 rodziny zastępcze zawodowe, w których umieszczonych było po dwoje wychowanków pozbawionych całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej, którzy pochodzili z terenu powiatu wołowskiego.

Ilość rodzin zastępczych i umieszczonych w nich dzieci

	rodziny zastępcze	umieszczone w nich dzieci
2015 r.	43	58
2016 r.	41	56
2017 r.	45	60
2018 r.	37	52
2019 r.	43	59
2020 r.	46	59

Wydatki w ramach świadczeń społecznych dla rodzin zastępczych (w tym pełnoletni wychowankowie rodzin zastępczych) wyniosły 838 741,76 z tego:

Wyszczególnienie	Średnio miesięczna liczba rodzin	Średnio miesięczna liczba dzieci	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń
kwota – rodziny zastępcze	45	59	760	496.078,03
dodatek wychowawczy 500+	39	42	503	247.988,73
jednorazowe przyjęcie dziecka do rodziny zastępczej	13	13	13	19.500,00
dofinansowanie do wypoczynku	5	8	8	3.450,00
pomoc na usamodzielnienie (pieniężna) dla pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych	3	3	3	13.539,00

pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki dla pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych	7	7	86	45.236,00
pomoc jednorazowa	2	2	2	350,00
Program "dobry start"	-	-	42	12.600,00

W związku z obowiązkiem finansowania przez gminy części kosztów za utrzymanie dzieci przebywających w pieczy zastępczej w 2020 r. do powiatu wpłynęły środki w wysokości:

gmina	średniomiesięczna liczba dzieci	zwrot za 2020 r.	10% w 1 roku 30% w 2 roku 50% w 3 roku i pozostałych
Wołów	36	341.032,33	
Brzeg Dolny	24	211.032,33	
Wińsko	11	48.687,29	
razem	71	601.660,86	

W związku z obowiązkiem finansowania przez gminy części kosztów za utrzymanie dzieci przebywających w zakładach opiekuńczo - leczniczych w 2020 r. do powiatu wpłynęły środki w wysokości:

gmina	średniomiesięczna liczba dzieci	zwrot za 2020 r.
Brzeg Dolny	1	14 200,00
Wołów	0	0,00
Wińsko	0	0,00
razem	1	14 200,00

W 2020 r. rozwiązano 8 rodzin zastępczych, w tym:

- 2 rodziny zastępcze – 2 małoletnich wychowanków opuściło rodzinę zastępczą z powodu powrotu do rodziców biologicznych,
- 2 rodziny zastępcze - 2 małoletnich wychowanków zostało przysposobionych przez rodzinę zastępczą,
- 2 pełnoletnich wychowanków opuściło rodzinę zastępczą z powodu usamodzielnienia się,
- 2 dzieci z rodzinnego domu dziecka przeszło do placówki opiekuńczo-wychowawczej.

W 2020 r. zawiązano 10 nowych rodzin zastępczych, w tym:

- 10 rodzin zastępczych ustanowionych przez sąd

Instytucjonalna piecza zastępcza na terenie powiatu wołowskiego w 2020 r. prowadzona była przez:

Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą Typu Socjalizacyjnego w Wołowie przy ul. Kościuszki 17, Placówka posiada 1 grupę socjalizacyjną 14-osobową.

Zespół Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych „Wiosna” w Krzydlinie Małej, w skład placówki wchodzi cztery placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego po 14 dzieci.

Praca merytoryczna w placówkach opiekuńczo-wychowawczych:

- do instytucjonalnych placówek opiekuńczo-wychowawczych znajdujących na terenie powiatu wołowskiego PCPR wydał 49 skierowań z czego 23 dzieci pochodziło z powiatu wołowskiego;
- wydano 32 wygaśnień skierowań do placówek opiekuńczo-wychowawczych i przekazano dzieci: 18 do adopcji (1 z powiatu wołowskiego), 6 do rodzin zastępczych (3 z powiatu wołowskiego), 3 powróciło pod opiekę rodzin biologicznych (2 z powiatu wołowskiego), 1 dziecko przekazano do DPS, 4 wychowanków z powiatu wołowskiego usamodzielniono się.

Ogółem na koniec 2020 r. w placówkach opiekuńczo – wychowawczych przebywało 33 dzieci pochodzących z powiatu wołowskiego, z czego 16 dzieci przebywało w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej Typu Socjalizacyjnego w Wołowie; 15 dzieci w Wielofunkcyjnej Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej "Wiosna" w Krzydlinie Małej; 1 wychowanek przebywał w Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej na terenie powiatu Milickiego oraz 2 wychowanków w powiecie oleśnickim.

Powiat wołowski w 2020 r. zawarł 18 porozumień z innymi powiatami dotyczących odpłatności za pobyt ich dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych funkcjonujących na terenie powiatu wołowskiego.

W dalszym ciągu trwa spór o uregulowanie należności za pobyt czwórki małoletnich w Zespole Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych "Wiosna" w Krzydlinie Małej. Sprawy sądowe prowadzi SWWB Kancelaria Pawna s.c.:

- postępowanie o zapłatę należności za pobyt małoletniej Pamelii Myjak jest w dalszym ciągu zawieszona. Rozpoznający sprawę Sąd Rejonowy w Wałbrzychu uznał bowiem, że wynik tej sprawy jest uzależniony od rozstrzygnięcia wniosku Powiatu Wałbrzyskiego (skierowanego do Naczelnego Sądu Administracyjnego) o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego pomiędzy Powiatem Wałbrzyskim a Powiatem Kamiennogórskim. Zgodnie z decyzją Zarządu Powiatu Wołowskiego Kancelaria zaskarżyła postanowienie Sądu Rejonowego o zawieszeniu postępowania,

jednakże do chwili obecnej zażalenie to nie zostało rozpoznane. Należność dla powiatu wołowskiego za pobyt małoletniej wynosi 27 741,54 + odsetki.

- w dniu 2.06.2021 r., odbędzie się posiedzenie Sądu w sprawie z powództwa Powiatu Wołowskiego przeciwko Powiatowi Milickiemu na którym będzie reprezentowała nas Kancelaria SWWB. Sprawa o zapłatę należności za pobyt trójki rodzeństwa w Placówce „Wiosna” przeciwko Powiatowi Milickiemu, Kwota należności dla powiatu wołowskiego wynosi na 31.05.2021 r. ok. 1 269 109,21 + odsetki.

PEŁNOLETNI (USAMODZIELNIAJĄCY SIĘ) WYCHOWANKOWIE

Pełnoletnim wychowankom placówek opiekuńczo - wychowawczych udzielono pomocy w wysokości ogółem 59 593,00:

Rodzaj świadczenia	liczba świadczeń	średnio miesięczna liczba wychowanków	kwota świadczeń w zł
pomoc pieniężna na usamodzielnienie	4	4	27 471,99
pomoc na kontynuowanie nauki	84	7	47 072,18

Pełnoletnim wychowankom rodzin zastępczych udzielono pomocy w wysokości ogółem 58 775,00:

Rodzaj świadczenia	liczba świadczeń	średnio miesięczna liczba dzieci	kwota świadczeń w zł
pomoc pieniężna na usamodzielnienie	3	3	13 539,00
pomoc pieniężna na kontynuowanie w formie rzeczowej	86	7	45 236,00

Ponadto do zadań pracowników socjalnych PCPR należało:

- co miesięczne naliczanie powiatom właściwym odpłatności za pobyt dzieci z innych powiatów, a przebywających w naszych placówkach opiekuńczo-wychowawczych:
- tworzenie comiesięcznych wykazów dzieci i naliczanie odpłatności do starostwa,
- przygotowywanie not księgowych: w 2020 r. - 114 not
- co miesięczne naliczanie odpłatności za pobyt 3 dzieci pozbawionych władzy rodzicielskiej przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych poza powiatem wołowskim tj. w Miliczu i Oleśnicy, na ogólną kwotę 95 143,49 zł.
- comiesięczne naliczanie odpłatności za pobyt 1 dziecka pozbawionych władzy rodzicielskiej przebywających w zakładach opiekuńczo – leczniczych w Jaszczole, na ogólną kwotę 28 400,00 zł.

- udział w 3 wizytach domowych celem odebrania dzieci i zawiezienia do placówek opiekuńczo-wychowawczych (na podstawie postanowienia Sądu);
- przeprowadzanie 4 wywiadów środowiskowych z pełnoletnimi wychowankami placówek opiekuńczo-wychowawczych, z pełnoletnimi wychowankami rodzin zastępczych, na potrzeby innych powiatów oraz Sądu;
- sporządzanie sprawozdania z zakresu działalności stanowiska na potrzeby PCPR, Zarządu Powiatu, Urzędu Województwa Dolnośląskiego;
- praca w programie Vulcan, Top -Tim.

PROWADZENIE MIESZKANIA CHRONIONEGO

Mieszkanie chronione mieści się w Brzegu Dolnym przy ul. Zwycięstwa 7/3, przeznaczone jest dla byłych wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych pochodzących z terenu powiatu wołowskiego. Mieszkanie przygotowane jest dla 3 wychowanków składa się z 2 pokoi, łazienki i kuchni. W mieszkaniu w 2020 r. przebywało 3 pełnoletnich wychowanków placówki opiekuńczo-wychowawczej. Jedna osoba posiada orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, na początku roku odwieziona do domu samotnych matek do Wrocławia ze względu na ciążę. Mieszkańcy ponoszą opłaty w zależności od ich sytuacji i dochodu, pozostała część współfinansowana jest z budżetu powiatu. Wychowankowie objęci są pomocą socjalną, pomocą w prowadzeniu indywidualnych programów usamodzielnienia, doradztwem i w razie potrzeby opieką psychologiczną przez pracowników PCPR.

PRACA PSYCHOLOGICZNA ŚWIADCZONA PRZEZ PCPR

W 2020 roku PCPR w Wołowie zatrudniało na umowę zlecenia trzech psychologów, z czego dwóch psychologów finansowanych było w ramach projektu EFS. Udzielali oni pomocy psychologicznej rodzinom zastępczym, realizowali zadania zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej tj: terapie, konsultacje z rodzinami zastępczymi, wykonywanie badań i wydawanie opinii o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Uczestniczyli w zespołach do spraw okresowej sytuacji dziecka oraz stale bezpośrednio i telefonicznie konsultowali się z pracownikami PCPR (koordynatorami, pracownikami socjalnymi) odnośnie funkcjonowania dzieci przebywających w rodzinach zastępczych oraz ich opiekunów. Ponadto psychologowie wykonali diagnozy psychologiczne (dotyczących rozwoju intelektualnego, emocjonalnego oraz więzi rodzinnych) dzieci i młodzieży. Po przeprowadzonych badaniach udzielali opiekunom informacji zwrotnych oraz sporządzali opinię. Wykonaną pracę psychologowie dokumentują poprzez kartę pracy podpisywaną przez osoby, której udzielali pomocy psychologicznej oraz pisemne notatki. .

Jeden psycholog udzielał pomocy osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej oraz osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Bezpośrednią pracę psychologowie wykonywali poprzez rozmowy indywidualne (w gabinecie PCPR) telefoniczne (ze względu na pandemię) oraz jeśli zaistniała taka potrzeba w warunkach domowych.

ŚRODKI ZEWNĘTRZNE I INNE ZADANIA

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołowie realizowało projekt pn. „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19 ” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój lata 2014-2020 – Działanie 2.8 Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym. Całkowity koszt projektu wyniósł 156.761,20

Za otrzymane środki zakupiono sprzęt do pracy zdalnej dla:

- dzieci z rodzin zastępczych (28 szt.) laptopów wraz z oprogramowaniem oraz 3 oprogramowania dla dzieci niepełnosprawnych
- Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej Typu Socjalizacyjnego w Wołowie (3 szt.) laptopów wraz z oprogramowaniem, oraz sprzęt multimedialny/rzutnik z ekranem szt. 1
- Zespołu Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych „Wiosna” w Krzydlinie Małej (14 szt.) laptopów wraz z oprogramowaniem oraz sprzęt multimedialny/TV szt. 2
- wyposażenie dwóch izolatek, na wypadek, gdyby dzieci wymagały odbycia kwarantanny w sprzęt: wersalka z bokami granatowa szt. 2, szafa ubraniowa dwuskrzydłowa szt. 2, biurko z szafką szt. 2, fotel typu Uszak granatowy szt. 2, stolik kawowy szt. 2, krzesło tapicerowane granatowe szt. 2, pufa granatowa szt. 2, kozetka z regulacją kąta pochylecia wezglowia szt. 1, szafa medyczna szt. 1
- środki przeznaczono również na zakup środków ochrony osobistej dla rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym maseczek 2400 szt., rękawic ochronnych 12 000 szt. i płynów dezynfekujących 120 litrów.

PCPR realizował od lipca do grudnia 2020 r. program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie, finansowany przez Dolnośląski Urząd Wojewódzki w kwocie 9 250,00. Program realizowany był dla osób stosujących przemoc oraz skazanych z art. 207 kk.

Program ukończyło 10 osób, zajęcia odbywały się w godzinach popołudniowych w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wołowie. Ilość godzin w programie – 60 grupowych, 10 indywidualnych.

W 2020 r. PCPR w Wołowie realizowało zadanie dot. **udzielania pomocy repatriantom i osobom posiadającym Kartę Polaka.**

Powiat Wołowski otrzymał środki dla repatriantów z budżetu Państwa na pokrycie kosztów przejazdu, zagospodarowanie i bieżące wydatki oraz na pokrycie kosztów związanych z podjęciem na terytorium RP nauki przez dzieci repatriantów w wysokości **11 698,00** - zrealizowano 1 wniosek.

Powiat Wołowski otrzymał z rezerwy celowej środki w wysokości **20 790,00** zł. na częściowe pokrycie kosztów zagospodarowania i bieżące utrzymanie w Rzeczypospolitej Polskiej dla posiadaczy Karty Polaka osiedlających się na terenie Rzeczypospolitej Polskiej – zrealizowano 3 wnioski (obywatele Białorusi i Ukrainy).

W 2019 r. Powiat Wołowski otrzymał dofinansowanie do realizacji projektu pn.: "**Razem wygramy**" w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego

Beneficjent: Powiat Wołowski/Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołowie

Finansowanie projektu: Projekt realizowany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Oś Priorytetowa 9 - Włączenie społeczne, Działanie 9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych.

Wartość projektu: 1 594 263,60 zł

Kwota dofinansowania: 1 513 863,60 zł

Wkład własny: 80 400,00 zł

Okres realizacji projektu: od: 2019-01-01 do: 2021-06-30

Planowane wydatki w 2020 roku w kwocie 1.018.680,93 zł, wykonanie zostały w wysokości 697.996,04 zł, w tym: środki EFS w kwocie 589.786,07 zł, środki krajowe z budżetu państwa 68.009,97 zł oraz wkład własny 40.200,00 zł. Z uwagi na sytuację pandemii w kraju zakończenie projektu przesunięto na 30.06.2021r.

Cel główny projektu: Zwiększenie dostępności wsparcia i rozszerzenie oferty PCPR Wołów w ramach systemu pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wołowskiego

Zadania projektu:

1. Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadr systemu pieczy w ramach szkoleń/kursów wynikających ze zdiagnozowanych potrzeb – szkolenia kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe i niezawodowe oraz prowadzących rodzinne domy dziecka.

2. Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadr systemu pieczy – warsztaty/zajęcia grupowe dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka. *Warsztat "Świat dziecka"* podniesie kompetencje wychowawcze opiekunów zastępczych, poszerzy wiedzę nt. funkcjonowania dziecka, które mają pod opieką, nabędzie umiejętności udzielania im wsparcia oraz usprawni komunikację w rodzinie. Warsztaty dedykowane dla rodziców zastępczych, którzy chcą doskonalić swoje umiejętności w wychowaniu i porozumiewaniu się ze swoimi podopiecznymi.

Tematyka zajęć: *Rodzina* – rola rodzica, style wychowania, postawy rodzicielskie. *Błędy wychowawcze* – błędy popełniane przez rodziców, przemocowe zachowania. *Budowanie relacji dorosły – dziecko* – wyrażanie uczuć, oczekiwań, granic, aktywne, wspierające słuchanie, motywowanie dziecka do współdziałania itp. *Wspieranie procesu budowania wzajemnych relacji między dziećmi* – "rodzeństwo bez rywalizacji". Kolejny temat to *Wychowywanie nastolatka* – problemy okresu dorastania, niepożądane i pożądane postawy rodzicielskie w okresie dorastania dziecka. *Zagrożenia współczesnej młodzieży* – sekty, spożywanie alkoholu, zażywanie narkotyków/dopalaczy, nikotynizm, zaburzenia odżywiania, depresje.

3. Usługi aktywnej integracji o charakterze społecznym i zawodowym dla dzieci i młodzieży powyżej 15 roku życia:

Zajęcia z doradcą zawodowym – poradnictwo zawodowe, diagnoza kompetencji, pomoc w wyborze zawodowej ścieżki kariery.

Treningi kompetencji i umiejętności społecznych – poświęcone nabywaniu umiejętności społecznych prowadzonych przez trenerów; działania: spotkania integracyjne, gry edukacyjne, nauka komunikacji interpersonalnej, nauka samodzielności, nauka sprawnego funkcjonowania w środowisku lokalnym.

Wyjazdowe zajęcia socjoterapeutyczne – wdrażanie dzieci do pracy nad własnym rozwojem, umiejętnością rozpoznawania i nazywania uczuć, radzenia sobie z przykrymi uczuciami, rozpoznawanie i panowanie nad emocjami, wzmacnianie poczucia własnej wartości oraz wiary w swoje siły, kształtowanie prawidłowego komunikowania się, asertywności, nauka higieny i zdrowego trybu życia, rozwijanie naturalnych zdolności dziecka, sposoby radzenia sobie ze stresem, nauka technik relaksacji, gry i zabawy.

Gra symulacyjna „Krok w przyszłość” Uczestnicy podzieleni na zespoły, przechodzą poszczególne etapy gry, zdobywając doświadczenie, umiejętności, wiedzę i informacje potrzebne na rynku pracy, ucząc się jednocześnie współzawodnictwa i współpracy oraz włączając we wspierającą sieć społeczną.

4. Usługi aktywnej integracji o charakterze społecznym dla dzieci i młodzieży powyżej 15 roku życia:

Arteterapia – warsztaty uwzględniający potrzebę wyrażania siebie, swoich emocji poprzez szeroko

rozumianą sztukę (np. muzykoterapia, bajkoterapia), mają charakter terapeutyczny, wykorzystuje do celów leczniczych różne formy plastyczne, muzyczne, literackie i teatralne. Obniża u uczestników projektu poniżej 15 r.ż. napięcie i pozwala nazwać problem.

Wyjazd socjoterapeutyczny – wdrażanie dzieci do pracy nad własnym rozwojem, umiejętnością rozpoznawania i nazywania uczuć, radzenia sobie z przykrymi uczuciami, rozpoznawanie i panowanie nad emocjami, wzmacnianie poczucia własnej wartości oraz wiary w swoje siły, kształtowanie prawidłowego komunikowania się, asertywności, nauka higieny i zdrowego trybu życia, rozwijanie naturalnych zdolności dziecka, sposoby radzenia sobie ze stresem, nauka technik relaksacji, gry i zabawy.

5. Pomoc prawna dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, m.in. w zakresie prawa rodzinnego – zatrudnienie prawnika w ramach umowy zlecenia.

6. Finansowanie rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka usług specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej – w ramach zadania rodziny zastępcze mogą skorzystać z pomocy specjalistów: logopedy, psychologa, neurologa dziecięcego, psychiatry dziecięcego, socjoterapeuty, fizjoterapeuty, rehabilitanta, pedagoga oraz z zajęć wyrównawczych (korepetycje).

7. Prowadzenie działań terapeutycznych dla dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych – wsparciem terapeutycznym objętych zostanie 5 wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych z powiatu wołowskiego.

8. Zapewnienie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą w ramach grup wsparcia – forma pomocy psychologicznej, udział w grupie wsparcia polega na dzieleniu się własnymi doświadczeniami z innymi jej członkami, słuchaniu, nawiązywaniu kontaktu, dzieleniu się pożytecznymi informacjami, udzielaniu sobie wzajemnie wsparcia emocjonalnego. Uczestnictwo w grupie wsparcia pomaga w pracy nad sobą, w osobistym rozwoju, a także w radzeniu sobie z codziennymi trudnościami.

9. Poradnictwo psychologiczne - poradnictwo psychologiczne dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej – zatrudnienie 3 psychologów w ramach umowy zlecenia.

10. Usługi koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej - jako element projektu. W ramach zadania

Inne zadania

W 2020 r. PCPR w Wołowie wydał 64 decyzji dla osób niepełnosprawnych skierowanych do ośrodków wsparcia funkcjonujących na terenie powiatu wołowskiego tj. do:

- Powiatowego Ośrodka Wsparcia Dziennego „Nasz Dom” przyznano 25 miejsc, pięciu osobom naliczono odpłatność za usługi tam świadczone, pozostałe osoby zostały zwolnione lub odstąpiono

od naliczania odpłatności;

- Powiatowego Ośrodka Wsparcia Środowiskowego Domu Samopomocy przyznano 30 miejsc oraz naliczono odpłatność za usługi świadczone w ośrodku czterem osobom, pozostałe osoby zwolniono lub odstąpiono z odpłatności.

Przygotowano paczki świąteczne ze słodyczami dla dzieci z rodzin zastępczych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych.

500 + wydano 112 decyzji dla dzieci przebywających w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych wypłacono świadczenia na kwotę 690 756,95

„Dobry Start” 300+ wypłacono 73 świadczeń dla dzieci w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych na kwotę 21 900,00

POTRZEBY PCPR W WOŁOWIE W ZAKRESIE POMOCY SPOŁECZNEJ

1. Konieczność zapewnienia pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej dostępu do poradnictwa specjalistycznego: psychologicznego, pedagogicznego, rodzinnego i prawnego. W 2020 roku w ramach realizowanego projektu "Razem wygramy" współfinansowanego ze środków EFS PCPR w Wołowie mogło zapewnić powyższe wsparcie.
2. Zatrudnienie na umowę o pracę jednego koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, obecnie zatrudnionych jest dwóch na podstawie umowy zlecenia 1/2 etatu.

POWIATOWA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA LATA 2011-2020”

Realizacja powiatowego programu na rzecz osób niepełnosprawnych za 2020r.

Cele szczegółowe:

1.1 Przystosowanie środowiska lokalnego do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz zwiększenie aktywnego udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym:

1. Likwidacja barier architektonicznych, w miejscu zamieszkania dla 9 osób niepełnosprawnych z dofinansowaniem środków PFRON realizowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołowie;
2. Likwidacja barier w komunikowaniu się i technicznych ze środków PFRON dla 13 osób z dofinansowaniem środków PFRON realizowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołowie;

3. Dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego tj. rowerków trójkołowych, rowerków rehabilitacyjnych dla 2 osób niepełnosprawnych ze środków PFRON (PCPR);
4. Udział w programie „Aktywny Samorząd” - dofinansowania dla 14 osób niepełnosprawnych;
5. Ośrodki Pomocy Społecznej realizowały:
  - usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji ruchowej ,
  - specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi ,
  - pracę socjalną w tym podejmowanie przez pracowników socjalnych działań mających ułatwienie kontaktów z placówkami służby zdrowia, udzielanie pomocy w korzystaniu z różnych form rehabilitacji leczniczej i społecznej, uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób niepełnosprawnych, pomoc w uzyskaniu dofinansowań ze środków PFRON, uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób niepełnosprawnych, kierowanie i kompletowanie niezbędnej dokumentacji do ośrodków wsparcia, pomoc w uzyskaniu stopnia niepełnosprawności.
  - poradnictwo specjalistyczne w tym prawne i psychologiczne.
  - zapewnienie pobytu w domach pomocy społecznej (Gmina Wołów - 67 osób)
  - pomoc finansowa :
Gmina Wołów - zasiłki stałe 119 osób, zasiłki pielęgnacyjne 565 osób, świadczenia pielęgnacyjne 91 osób, specjalne zasiłki opiekuńcze 20 osób, zasiłki dla opiekunów 13 osób.
  - korzystanie z paczek żywnościowych w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020.
  - realizacja programu „Za życiem“
6. Rozbudzanie społecznej świadomości, wspieranie i kreowanie właściwych postaw społecznych wobec niepełnosprawności poprzez organizowanie akcji charytatywnych dla osób niepełnosprawnych przez Szkolne Koła Wolontariatu i organizacje pozarządowe.
7. W kwietniu Zespół Szkół Specjalnych i Placówek Oświatowych w Wołowie zorganizował cykliczną akcję „Tydzień świadomości Autyzmu“ mająca na celu podniesienie świadomości i wrażliwości na temat autyzmu oraz zwrócenie uwagi na problemy z jakimi borykają się osoby z autyzmem oraz ich najbliżsi.
8. W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Wołowie realizowane są usługi asystenckie realizowane w ramach programu: „Asysten osobisty osoby niepełnosprawnej“ mają na celu wsparcie w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowanie w życiu społecznym .
W roku 2020 usługi świadczone były na rzecz 2 osób niepełnosprawnych.

1.2 Wsparcie możliwie szerokiego rozwoju i edukacji na każdym etapie życia

1. Poradnie Psychologiczno – Pedagogiczne w Brzegu Dolnym i w Wołowie w odniesieniu do zaplanowanych działań i metod realizowały:

- 1) zadania terapeutyczne dla 26 dzieci i ich rodziców w ramach Zespołu Wczesnego wspomaganie Rozwoju Małego Dziecka
- 2) w ramach prac zespołów orzekających wydano - 162 orzeczenia, o potrzebie kształcenia specjalnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną stopnia lekkiego, umiarkowanego i znacznego, oraz opinie o wczesnym wspomaganie rozwoju dziecka,
- 3) prowadzenie warsztatów i szkoleń : „Szkoła dla rodziców i wychowawców”, „Dziecko z autyzmem w systemie edukacji”
- 4) poszerzanie księgozbioru biblioteki o tytuły dotyczące szeroko pojętego problemu niepełnosprawności oraz możliwość korzystania z niego przez osoby niepełnosprawne (platforma dla osób niepełnosprawnych)
- 5) przeprowadzono szkolenia „Dziecko z autyzmem w systemie edukacji”
- 6) prowadzono indywidualną terapię EEG Biofeedback usprawniającą koncentrację uwagi oraz wspomagającą terapię zaburzeń emocjonalnych,
- 7) przeprowadzono szkolenia specjalistyczne p.n. Współpraca nauczyciela z rodzicami.

2. W gminie Brzeg Dolny w placówkach oświatowych funkcjonują oddziały i klasy integracyjne.

3. Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych w Wołowie prowadzi Dzienny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy.

4. Zespół Szkół Specjalnych i Placówek Oświatowych w Wołowie uzyskał dostęp do symetrycznego szerokopasmowego dostępu do internetu w ramach Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej. Pozwala on na podnoszenie kompetencji cyfrowych uczniów, wspomaga proces kształcenia w szkole poprzez dostęp do zasobów dostępnych w internecie i wyrównanie szans edukacyjnych uczniów niepełnosprawnych.

5. Zespół Szkół Specjalnych i Placówek Oświatowych w Wołowie rozpoczął realizację inwestycji pn. „Rozbudowa Zespołu Szkół Specjalnych i Placówek Oświatowych w Wołowie - budowa sali do zajęć rehabilitacji i terapii ruchowej”

Szkoła wzięła udział w programie rozwijania infrastruktury szkolnej oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnej na lata 2020-2024 „Aktywna tablica” i wzbogaciła się o 7 laptopów,

1.3 Wzmocnienie i rozwój sektora pozarządowego działającego na rzecz osób niepełnosprawnych:

1. W 2020 r. w ramach konkursu na zlecenie zadań fundacjom oraz organizacjom pozarządowym z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych poprzez wspieranie zadań:

1) organizowanie lokalnych imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych dla osób niepełnosprawnych wspierających ich aktywność w tych dziedzinach. Projekt p.n. „Czas dla nas“ realizowało Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych w Wołowie

2. dofinansowanie ze środków PFRON do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych dla 3 organizacji pozarządowych tj. Koło Terenowe w Wołowie Polskiego Związku Niewidomych, Dolnobrzeskie Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Osób Niepełnosprawnych, Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych w Wołowie, Dolnobrzeskie Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Osób Niepełnosprawnych;

3. Wsparcie finansowe gminy Brzeg Dolny dla organizacji pozarządowych :

- dowóz codzienny niepełnosprawnych na zajęcia w Wołowie,
- dotacja do zajęć z dogoterapii dla niepełnosprawnych dzieci.
- współfinansowanie imprez „Na wesoło“, „Żyjmy razem a nie obok siebie“,
- współfinansowanie działań Dolnobrzeskiego Stowarzyszenia Przyjaciół Dzieci i Osób Niepełnosprawnych.
- bezpłatna pomoc prawna dla osób niepełnosprawnych.

1.4 Podniesienie jakości życia i zapewnienie optymalnych warunków do codziennego funkcjonowania osób niepełnosprawnych:

1. PCPR w Wołowie udzieliło dofinansowanie dla osób niepełnosprawnych do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym - 31 osób niepełnosprawnych wraz z opiekunami w tym 5 dzieci;
2. Osoby niepełnosprawnej z gminy Wińsko w wieku powyżej 60 roku życia, nieaktywne zawodowo mają możliwość korzystania w usług oferowanych przez 2 Dzielne Domy Seniora +.(usługi kulturalno-oświatowe, usługi edukacyjne, rehabilitacja, zajęcia komputerowe, usługi socjalne, usługi kulturalno-oświatowa) -25 osób,
3. Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych w Wołowie prowadziło rehabilitację osób niepełnosprawnych i zajęcia mające na celu zapobiegania pogłębianiu się niepełnosprawności.
4. Działanie na terenie powiatu 3 Ośrodków Wsparcia Dzielnego do których uczęszcza 80 osób niepełnosprawnych.
5. Powiatowe Centrum Medyczne w Wołowie udzieliło 67 osobom ze znacznym stopniem niepełnosprawności świadczeń w zakresie ambulatoryjnym i stacjonarnym.

1.5 Tworzenie rynku pracy dla osób niepełnosprawnych poprzez aktywizację zawodową

1. Powiatowy Urząd Pracy w Wołowie w roku 2020:

- 1) przyznał jednorazową dotację na podjęcie własnej działalności gospodarczej dla 1 osoby niepełnosprawnej.
  - 2) przeprowadził usługi z zakresu pośrednictwa pracy oraz poradnictwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych oraz pracodawców.
2. Powiatowe Centrum Medyczne w Wołowie na podstawie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Wołowie (refundacja kosztów wyposażenia stanowiska pracy) zatrudniło 3 osoby niepełnosprawne.

przygot. Małgorzata Tkaczyk

